

„Csukott szemmel írij, mintha volna idő”

SCHEIN GÁBOR: ÉJSZAKA, UTAZÁS

Kalligram Kiadó
Pozsony, 2011
132 oldal, 2000 Ft

”

Schein Gábor legújabb könyvének címe két barátian ismerős főnév egymás mellé helyezésével nyit az olvasó felé. A két szó adott, önmagában megnyerő és rokonszenves; hovatöbb szabadon áramló asszociációt indít el. Schein Gábor versei azonban hamar rácsúfolnak a cím könnyedén kezelésére és a saját értelmezés határai közé szorítva a mindenki számára kitárt Éjszaka, utazás Schein Gábor névjegyévé alakul.

Maga az utazás, mint általában sejtethető, kockázattal, számtalan veszéllyel jár együtt. Menni, haladni. De. A távolodás valamitől, sérelmektől és fájdalomtól, esetenként a gyerekkortól, elviselhetetlenül zaklatott politikai helyzetben a hazától, nem visszafogottabban szintén egy utazás; minden megtett távolság mögött a halál és a múlt idő ijesztően ágaskodó t-je foglalja a teret és az időt. Az éjszaka hasonlóan magán viseli a mindenki előtt nyilvánvaló, agyonhasznált jelentések barázdáit, a szív éjszakáján át a fájdalom éjszakájáig. Schein Gábor könyve mintha kételkedés nélkül elfogadná ezt a hevenyészett körülhatárolást, ám a két szó jelentése megfordul és megújul az Éjszaka, utazás narrációjában. A kötet majd összes verse a mozgás, elmozdulás, irányok kiszabása és távok megtétele, távolságok pontjainak feltérképezése szimbolikus hálójában összpontosul.

Schein versei egy problémafelvetés vázlatával indulnak, a fő feladatul választott kérdések helyes-helytelen megválaszolása, magyarázata a kötet bordái és gerince. A többdimenziós térhez hasonulás, annak játékká fokozott kijátszása különleges viszonyokról számol be, ad hírt, az utazás a szem középpontjától a kordonokon át az élet egyes szakaszaiig, ókori figurák megidézéséig, felöltöztetéséig és ruhától, ruhaéntől megfosztásáig tart. „A hajó tatján álltam. / Szétvillámolt a víz. / Az örvénylő magasság / dervis fuvolán játszott, / forgatta szeleit. A hajó / díszes orra a mélybe, / majd az égbe mutatott.” (*Halévi némaságot fogad*).

A kötet három ciklusba rendezett versei – megerősítem a fentebb tett állítást – tér és idő kötetlen variálása, rendezése mentén magának medret találó valóságokból és részleges

megállapításokból építik fel magukat. A könyv többszörösen összetett. A megidézett Halévi, ókori zsidó költő személyéhez köthető, archaikus dallamú monológ-versek közé beillesztett tényfeltáró, utalásos, helyenként a szerzővel intim viszonyba lépő néhány vers – köztük az önéletrajziség határát súroló, már-már elégikus hangvételű *Hajnali testek, Olvadt tükörben, Az utca öble* című szövegek – bámulatosan érdekes, bár nyugodt, a meditatív versbeszédet előnyben részesítő kötetet adnak ki. Különlegesen illeszkedik emellett az írások közé a *Túl a kordonokon* című, közéleti problémát felvető, a pár éve az Országház épülete köré húzott kordonokra reflektáló vers. „Bárhová fordult az ember, mindenütt rácsok voltak, kordonok. A házak / sztoikus szürkéje távolabbról érkezett, mint a holdfény.” (*Túl a kordonokon*).

Schein Gábor beszélője egy mindent látó és figyelő, észlelően, majdnem azt írtam, eszelősen érzékeny szem. Teleobjektív, ha úgy tetszik, ehhez járul hozzá a megfigyelő nyelvi formája, a felszabadult, prózába hajló versbeszéd szemben a költőien szép és tiszta nyelvi kiteljesedésekkel. Utóbbihoz a *Kentaur* című vers szolgál kötelező példaként. „Mint olvadt ólom önti magát / kábítva kedvet, szakadatlan, / agyamban dübörög száz világ, / A Vezúv izzó falát / verte így belülről / száz óriás kalapács.” A prózaibb versek, mint az *Éjszakai utazás, a Felkészülés egy városra, A villám fényében* vagy a *Morpheus adománya* hasonlóan egy képeslap-hoz, tudósít, csak itt a városvezetés, a látottak bemutatása helyett életvezetési és *életre szóló* tanácsokat kap az olvasó. „Mert vannak tekintetek, amelyeket bár csak a kíváncsiság vezérel, / és nem téveszthetőek össze egy érintéssel, lázba hozzák a testet és meglelik a lélek achilleszi pontját. Vannak tekintetek, melyek / nem akarnak maguknak időt, de emlékükkkel felzaklatnak és / összetörnek.” (*Felkészülés egy városra*).

A tág, kitekintést szolgáló horizonton ez a szép költészet néhol megérkezik önmagába és önmagához mélyül, ahol is olyan maradandó, retrospektív, vallomásos verseket produkál, mint az *Oszloptól oszlopig* vagy a *Negyven felé*. „Ami voltam, negyven évem / hirtelen nem volt sehol. De megmaradt / minden bűnöm, tévedésem, és mint a nyest, / vadászni indult bennem a rettegés. én, ki mindig / magam voltam magam legfőbb társa, / sötét tó vagyok, tükre nem lát soha senkit” (*Oszloptól oszlopig*). Schein utazása során így létező és fél-valós szigetek kiemelkedésének és lebukásának lesz az olvasó kitüntetett szemlélője. Schein érintőlegesen utazó, nem a megérkezés gondtalan öröme, hanem a sokkal kézenfekvőbb rokonszavak, távolság – távolodás-búcsúzás hármasságában megképzett lírai én tapasztalata foglalkoztatja.

Az *Éjszaka, utazás* újból és újból visszahívja az olvasót, anyaga szerencsésen felépített, szerkezetében is szabályos, kiteljesedett.

Ayhan Gökhan